

91 Strategisk stab Oslo politidistrikt

Postboks 8101 Dep.

0032 OSLO

Unntatt Offentlighet
Offhl §5a jf fvl §13§ 13

Vår ref.
07/1245-33-HW

Deres ref.

Dato:
26.03.2008

UTTALELSE - SPØRSMÅL OM DISKRIMINERING FRA POLITIET PÅ GRUNN AV ETNISITET

Likestillings og diskrimineringsombudet tok av eget tiltak opp spørsmålet om politiets opptreden i den såkalte ambulansesaken i Sofienbergparken 6. august 2007 var i strid med diskrimineringsloven § 4.

Likestillings- og diskrimineringsombudet finner ikke at det er grunn til å tro at etnisitet har hatt betydning for politiets opptreden i denne saken. Ombudet finner derfor ikke at politiets handlinger er i strid med diskrimineringsloven § 4.

Likestillings- og diskrimineringsombudets konklusjon kan bringes inn for Likestillings- og diskrimineringsnemnda til full overprøving, se vedlagt orientering.

Sakens bakgrunn

Ombudets fremstilling av saken bygger på informasjon fra flere kilder. Ombudet har innhentet redegjørelse fra politiet og forklaringer fra vitner som har kontaktet ombudet. Ombudet har også gjennomgått dokumentasjon som er fremlagt for Helsetilsynet i Oslo og Akershus i forbindelse med deres gransking av ambulanspersonalet.

Det er fremkommet kritikk mot politiet på flere grunnlag. For det første ble politiet kritisert for at de ikke gjorde nok for å få tak i gjerningsmannen. For det andre ble politiet kritisert for at de ikke gjorde nok for å sikre at fornærmede fikk forsvarlig hjelp, da det ble klart at ambulanspersonalet ikke ville ta fornærmede med seg. Politiet ble også kritisert for at de hadde brukt tid på å få fornærmedes identitet, at de hadde vist liten interesse for vitner som hadde meldt seg til politiet og for at de hadde omtalt fornærmede som "neger". Det ble fra flere påstått at politiet opptrådte annerledes i denne saken, enn de ville gjort i andre tilsvarende saker, fordi fornærmede har afrikansk bakgrunn.

Ombudet ba i brev av 9. august 2007 politiet redegjøre for saken med særlig vekt på politiets rutiner knyttet til samarbeid med ambulanspersonell, håndtering av situasjoner med skadde personer og transport av skadde personer til legetilsyn. Politiet redegjorde i brev av 16. august 2007 for politiets handlinger i tilknytning til voldsaken. I svaret ble det blant annet vist til opplysninger gjengitt i PO- loggen, som føres av operatøren i operasjonssentralen og telefonloggen til politiet som tar opp alle samtaler med operasjonssentralen. PO- loggen inneholder også notat fra politipatruljen på stedet. I tillegg fikk ombudet innsyn i rapport skrevet av den ene polititjenestemannen den 7. august 2007.

Av PO- loggen fremgår det at operasjonssentralen 6. august 2007 kl 1709 mottok en oppringning på nødtelefonen fra en kvinne som ba om politi og ambulanse i forbindelse med at en mann var blitt slått ned i Sofienbergparken, og lå og blødde. Det ble opplyst at gjerningsmannen stakk av og at han var "afrikaner".

Den ene politipatruljen ankom gjerningsstedet tre minutter senere og kort før ambulansen. Polititjenestemennene vurderte at de skulle utføre sin primære oppgave som var å forhindre kriminalitet og oppklare en straffesak. De var i kontinuerlig kontakt med politiets operasjonssentral. Av PO- loggen fremgår det at den ene tjenestemannen undersøkte fornærmede, mens den andre

etterspurte opplysninger om gjerningsmannen. Polititjenestemannen har forklart at han oppfattet at fornærmede ble godt ivaretatt av personer på stedet og ved at ambulansen var kommet. Han forklarte også at de sikret opplysninger om gjerningsmannen og personalia fra vitner til hendelsen. Dette ble videreformidlet til operasjonssentralen.

Vitner som ombudet har vært i kontakt med, har vært kritiske til om politiet gjorde nok for å sikre opplysninger om gjerningsmannen. Av PO- loggen fremgår det at politiet meldte informasjon om gjerningsmannen til operasjonssentralen. Det fremgår også at det i tillegg til politipatruljen som kom til gjerningsstedet, var en annen politipatrulje i området som lette etter gjerningsmannen. Etter hvert ble de også bistått av en hundepatrulje.

Det har vært fremmet kritikk mot politiet for at de ikke gjorde nok for å sikre at fornærmede fikk nødvendig medisinsk hjelp. I et notat i PO- loggen kl. 2016-2028 forklarte den ene polititjenestemannen at de ble oppmerksom på roping fra der fornærmede var og at ambulanspersonalet hadde trukket seg bort fra fornærmede. Ambulansepersonellet sa de ville kjøre fra stedet fordi han hadde urinert. De mente at vedkommende nå var et ordensproblem, som politiet måtte ta hånd om. Da en sykepleier som fortalte at hun var sykepleier, sa at reaksjonen fra fornærmede måtte sees i lys av at han hadde slått hodet i asfalten, skal den ene ambulansesjåføren ha sagt at *"han står jo oppreist, han dør ikke"*. Politimannen tok ambulansesjåføren til side og spurt om ikke fornærmede hadde behov for tilsyn av ambulanspersonellet. Ambulansesjåføren gjentok at *"han står jo, han dør ikke"*. Ambulansen dro like etter. Politimannen forsøkte å få kontakt med fornærmede som igjen ble lagt på bakken, men forklarte at det ikke var mulig og at han virket omtåket og uklar.

Vitner reagerte på at politiet ikke forsøkte å holde ambulansen tilbake. Politiet oppgir i sin forklaring i brev av 16. august 2007 at det ikke finnes egne rutiner i saker med personskade. Selv om politiet bistår i akutte situasjoner, har politiet ingen oppgaver eller kompetanse når det gjelder undersøkelse eller transport av syke. I denne aktuelle saken hadde ambulanspersonalet konkludert med at pasienten ikke trengte legetilsyn. Ingen av polititjenestemennene var vitne til ambulanspersonalets undersøkelser. De hadde derfor ikke noe grunnlag for å være kritiske til deres konklusjon.

I etterfølgende kontakt med operasjonssentralen meldte politiet behov for en større bil, for å få vedkommende til legevakten. Operasjonssentralen hadde ingen bil tilgjengelig. Polititjenestemannen gjentar i loggen at dersom de hadde hatt en majo, hadde de fått kjørt ham til legevakten. Fornærmede ble kjørt i taxi til legevakten seks minutter etter at ambulansen hadde dratt. Politipatruljen dro etter straks de var ferdig med sine undersøkelser i forhold til straffesaken. På

legevakten ble de orientert om fornærmedes situasjon. De tok kontakt med fornærmedes samboer og venn og informerte dem om gang i straffesak. Fornærmedes samboer og venn var kritiske til om en hvit person ville blitt behandlet på samme måte av politiet som fornærmede og henne. De mente at politiet ville gjort mer for å få en skadet person til legevakten dersom vedkommende hadde vært hvit.

Vitner har vært kritiske til at politiet skal ha brukt tid på å avklare fornærmedes identitet i stedet for å bidra til at han fikk nødvendig medisinsk hjelp. På et videoopptak som ble vist i NRK, sitter politimannen på huk ved fornærmede og pirker borti ham med en penn. Flere vitner ment at politiet var mer opptatt av id- avklaring enn av å få en hardt skadet mann til behandling. Politiet har i sin forklaring den 16. august 2007 vist til at personalia var viktig i voldssaken og at det kunne være vanskelig å få tak i slike opplysninger etter at fornærmede ble tatt hånd om av helsepersonell på grunn av taushetsplikten til helsepersonell.

Flere vitner har forklart til ombudet at de hadde kontaktet politiet for å forklare seg om politiets håndtering av saken. De har vært kritiske til at politiet tilsynelatende kun ville ha opplysninger som gjaldt gjerningsmannen og ikke av ambulansesjåførenes håndtering av situasjonen og fornærmede. Et vitne klaget også over at han samtidig med at han tok kontakt med politiet i denne saken, ble konfrontert med andre forhold han selv skulle være involvert i som politiet hevdet de visste om. Et vitne klaget dessuten over at politiet benyttet begrepet "neger" i sin omtale av gjerningsmannen. Tjenestemannen skal ha opplyst at begrepet var i overensstemmelse med "kodeks" i politiet. Politiet har i sin redegjørelse av 18. januar 2008 opplyst at de har jobbet internt for å sikre at politiet benytter ord og begreper som ikke oppleves som støtende og at ordet "neger" ikke skal benyttes. Samtidig pågår det et arbeid for å sikre at politiet benytter begreper som dekker behovet for meningsfulle beskrivelser av personer i deres arbeide.

Fornærmedes samboer, ved sin advokat, anmeldte både ambulanspersonalet og polititjenestemennene for deres håndtering av situasjonen i Sofienbergparken 6. august 2007. Polititjenestemennene ble anmeldt for tjenesteunndlatelse og utilbørlig opptreden. Spesialenheten for politisaker henla 10. desember 2007 saken mot polititjenestemennene.

Diskrimineringsloven

Det er fastslått i diskrimineringsloven § 4 at direkte og indirekte diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion eller livssyn er forbudt. Diskrimineringsloven gjelder på alle samfunnsområder.

Denne saken reiser spørsmål om direkte diskriminering. Med direkte diskriminering menes at en handling eller unnløtelse har som formål eller virkning at personer eller foretak på grunnlag som nevnt over blir behandlet dārligere enn andre blir, er blitt eller ville ha blitt behandlet i en tilsvarende situasjon.

I saker om diskriminering gjelder regelen om delt bevisbyrde, jf diskrimineringsloven § 10. Delt bevisbyrde innebærer at hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til ā tro at det har funnet sted brudd pā blant annet diskrimineringsloven § 4, skal det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, hvis ikke den som er ansvarlig for handlingen, unnløtelsen eller ytringen sannsynliggjør at det likevel ikke har funnet sted slikt brudd. Det er allikevel den som hevder at det er skjedd diskriminering, som har bevisbyrden. Kravet er ikke strengt, det er ikke krav om sannsynlighetsovervekt. Det mā allikevel foreligge noen ytre omstendigheter som kan underbygge en pāstand om diskriminering.

Likestillings- og diskrimineringsombudets vurdering

Likestillings- og diskrimineringsombudet kan gi uttalelse om et forhold er i strid med diskrimineringsloven § 4, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 tredje ledd, jf. § 1 nr. 2. Ombudet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelser fra andre, jf. diskrimineringsombudsloven § 3 nr. 4.

Ombudet skal ta stilling til om politiets opptreden i forbindelse med hendelsen i Sofienbergparken 6. august 2007 var i strid med diskrimineringsloven § 4. Det fōrste ombudet mā vurdere, er om det er grunn til ā tro at etnisitet har hatt betydning for politiets hāndtering av saken.

Utgangspunktet for ombudets vurdering er om spōrsmålet om diskriminering stōttes av omstendigheter i saken eller av hendelsesforløpet. Slike omstendigheter kan for eksempel vāre dersom polititjenestemennene har benyttet ord eller uttrykk som viser nedvurderende oppfatninger om fornærmede, eller dersom de hāndterte situasjonen pā en māte som avviker fra det som kan sies ā vāre en forsvarlig hāndtering av en tilsvarende situasjon.

Ombudet vil vurdere om det er grunn til ā tro at etnisitet har hatt betydning for de enkelte forholdene som polititjenestemennene ble kritisert for.

Vitner har kritisert politiet for ā ikke ha gjort nok for ā fā tak i gjerningsmannen. Ombudet finner at vitnenes oppfatning av politiets hāndtering ikke stōttes av de faktiske forholdene. Ombudet legger her vekt pā opplysninger som er gjengitt i PO- loggen. Der gār det klart frem at andre politipatruljer tok opp sōket etter

gjerningsmannen, slik at politipatruljen på stedet kunne konsentrere seg om å sikre opplysninger om fornærmede i saken. På bakgrunn av opplysningene i saken, kan ikke ombudet se at politiet har opptrådt på noen annen måte i denne saken, enn de ville gjort i andre sammenhenger. Det er derfor heller ikke grunn til å tro at det er skjedd diskriminering på grunn av etnisitet i denne saken.

Vitner kritiserte videre politiet for ikke å ha gjort nok for å sikre rask helsehjelp til fornærmede. Ombudet utelukker ikke at fornærmede kunne ha vært bedre hjulpet dersom polititjenestemennene hadde vært mer aktive i forhold til å skaffe transport av fornærmede til legevakten. Ombudet legger særlig vekt på at annet helsepersonell på stedet uttrykte sterk bekymring for fornærmedes tilstand og for snarlig behov for legetilsyn. Ombudet legger også en viss vekt på at politiet var i kontakt med legevakten og kunne ha bedt om en ny ambulanse.

Ombudet finner likevel ikke støtte i hendelsesforløpet for at fornærmedes etniske bakgrunn påvirket politiets vurderinger, eller at de forholdt seg avventende. Politiet har pekt på at polititjenestemennene oppfattet at deres primære oppgave på gjerningsstedet var å få oversikt over situasjonen, å sikre at gjerningsmannen ble pågrepet og få inn nødvendige opplysninger. De viser til at situasjonen var kaotisk, og at de opplevde at de ikke kunne overprøve de medisinskfaglige vurderingene til ambulansepersonalet. Ombudet finner på denne bakgrunn ikke at det er grunn til å tro at fornærmedes etniske bakgrunn har påvirket polititjenestemennenes vurdering av hans behov for bistand og helsehjelp.

Ombudet finner heller ikke at det er grunn til å tro at situasjonen ble håndtert på en annen og avvikende måte fra det som må anses for å være forsvarlig i tilsvarende situasjoner. Ombudet legger i den forbindelse vekt på konklusjonen til Spesialenheten for politisaker når det gjelder tjenesteutførelsen.

Det er også fremsatt kritikk mot politiet fra vitner fordi politiet i sin senere omtale av gjerningsmannen, skal ha kalt ham for "neger" og for at politiet ikke viste interesse for vitner som meldte seg for å forklare om hendelsen, særlig om tjenestemennenes opptreden. Ombudet mener det er uheldig at enkelte i politiet fortsatt bruker begrepet "neger" når det hefter så mye negative følelser ved dette ordet. Ombudet mener videre det er uheldig dersom vitner opplever at deres forklaringer ikke tas på alvor. Ombudet finner allikevel ikke at disse forholdene er av en slik karakter at de reiser spørsmål om brudd på diskrimineringsloven. Ombudet vil kommentere disse forholdene avslutningsvis i denne uttalelsen.

Ombudet finner på bakgrunn av ovenstående at det ikke er grunn til å tro at politiets håndtering av saken i Sofienbergparken var påvirket av etnisitet. Ombudet konkluderer derfor med at politiet ikke har handlet i strid med

diskrimineringsloven § 4 i sin håndtering av saken i Sofienbergparken 6. august 2007.

Likestillings- og diskrimineringsombudet ønsker avslutningsvis å kommentere politiets bruk av begrepet "neger" og håndtering av publikumskontakten både på gjerningsstedet og i etterkant av saken i lys av den misnøye og kritikk som er reist mot politiet i saken.

Ombudet ser at politiet i sin redegjørelse fra 18. januar 2008 bekrefter at begrepet "neger" ikke skal benyttes. Ombudet vil oppfordre politiet til å gjøre retningslinjene kjent internt i politiet, og sikre at tjenestepersoner ikke benytter begrepet i omtale av personer med afrikansk bakgrunn.

Vitner har vist til at de kontaktet politiet for å forklare om hendelsen, og blant annet om politiets håndtering av saken. Flere hevder at de ble avvist da de ville gi sin forklaring. I saker der det er reist spørsmål om etnisk diskriminering, er det etter ombudets vurdering særlig viktig at politiet ivaretar publikums behov for å melde fra om forhold som kan ha betydning for videre håndtering av saken. Det meldes jevnlig om misnøye med politiets publikumstjenester, både i klager til interesseorganisasjoner og til ombudet om opplevd diskriminering, og i forskjellige forskningsrapporter. Ombudet vil derfor oppfordre politiet til å gjennomgå sine rutiner for mottak av blant annet forklaringer fra vitner i saker av den type som i Sofienbergparken, og rutiner for registrering av klager generelt.

I etterkant av saken i Sofienbergparken iverksatte Arbeids- og inkluderingsdepartementet en kartlegging av diskriminering i statlig sektor. Politidirektoratet var blant dem som leverte sin rapport. Ombudet avsluttet gjennomgangen av rapportene fra de statlige etatene i januar 2007, og har oppsummert konklusjonene i rapporten *Kartlegging av diskriminering i statlig sektor- første trinn?* Kopi av rapporten følger vedlagt.

Blant ombudets anbefalinger til strakstiltak er særlig etablering av rutiner for å motta og registrere klager på rasisme og diskriminering og gjøre disse kjent for publikum. Ombudet er kjent med at politiet har arbeidet med slike rutiner, og vil oppfordre til at disse eventuelt gjennomgås, og at politiet sikrer at klagemuligheter gjøres kjent for publikum.

Med vennlig hilsen

Beate Gangås
Likestillings- og diskrimineringsombud